

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.007.05.2023

**Pan Mateusz Bury
Prezes Zarządu
Biłgorajskiej Agencji
Rozwoju Regionalnego S.A.**

ul. Kościuszki 65
23-400 Biłgoraj

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/073 – Wsparcie rozwoju turystyki ze środków programu Przedsiębiorcza Polska Wschodnia – Turystyka

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A., ul. Kościuszki 65, 23-400 Biłgoraj (dalej: Agencja lub BARR).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mateusz Bury, Prezes Zarządu (dalej także: Prezes) od 12 czerwca 2017 r. ¹ .
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontrolerzy	Blanka Wasilewska, doradca prawny, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LLU/76/2023 z 17 kwietnia 2023 r. Piotr Kwaśniak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LLU/77/2023 z 17 kwietnia 2023 r. (akta kontroli str. 3-6)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonywanie przez Agencję obowiązków określonych w umowie wdrożenia i zarządzania instrumentem finansowym Pożyczka na Rozwój Turystyki zawartej z Bankiem Gospodarstwa Krajowego (dalej: BGK).
Uzasadnienie oceny ogólnej	Agencja rzetelnie oceniała wnioski o pożyczkę składane przez ostatecznych odbiorców ⁴ . Prawidłowo opracowała i wdrożyła dokumentację związaną z udzielaniem jednostkowych pożyczek oraz osiągnęła zaplanowane wskaźniki realizacji umowy wdrożenia i zarządzania instrumentem finansowym. BARR właściwie realizowała obowiązki informacyjno-promocyjne i regularnie dokonywała zwrotu środków z inwestycji do BGK. Poza tym na bieżąco monitorowała i kontrolowała postępy w inwestycjach realizowanych przez pożyczkobiorców.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR	1. Wykonywanie obowiązków określonych w umowie zawartej z BGK.
Opis stanu faktycznego	1.1. BARR zawarła BGK jedną umowę wdrożenia i zarządzania instrumentem finansowym Pożyczka na Rozwój Turystyki nr 2/PPWT/14720/2021/II/DIF/367 z 24 lutego 2021 r. (dalej: Umowa z BGK). W jej ramach określono, że wkład maksymalny BGK będzie wynosił 12 000 tys. zł. Dodatkowo w ramach Prawa Opcji ⁵ został dwukrotnie zwiększony po 4 000 tys. zł ⁶ (łącznie 20 000 tys. zł). Wkład Agencji do instrumentu finansowego pierwotnie wyniósł 371,1 tys. zł, a następnie,

¹ Wcześniej (od 20 maja 2013 r.) funkcję tę pełniła Pani Irena Gadaj.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623 (dalej: ustawa o NIK).

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Małe i Średnie Przedsiębiorstwa (dalej: MŚP) które zawarły z BARR umowy pożyczki na zasadach określonych w Regulaminie Funduszu Pożyczkowego dla MŚP z obszaru Polski Wschodniej.

⁵ W ramach realizacji Prawa Opcji, BGK ma prawo do wniesienia do Instrumentu Finansowego Dodatkowego Wkładu BGK do wysokości 100% pierwotnej wysokości Wkładu BGK – § 15 Umowy z BGK.

⁶ Oświadczenia Zamawiającego w przedmiocie skorzystania z Prawa Opcji z 27 maja 2022 r. oraz z 9 grudnia 2022 r.

analogicznie jak w przypadku wkładu BGK, został zwiększony dwukrotnie po 123,7 tys. zł – łącznie do kwoty 618,6 tys. zł.

Do 31 marca 2023 r. wykorzystanie środków finansowych BGK wyniosło 18 778,7 tys. zł, a Agencji 591,6 tys. zł. Umowa została podpisana na okres do 31 grudnia 2037 r. Wynagrodzenie BARR do 31 marca 2023 r. to 610,3 tys. zł (maksymalnie do 1 248 tys. zł⁷).

(akta kontroli str. 7-60, 62-75)

1.2. BARR ogłosiła jeden nabór wniosków o udzielenie Pożyczki na Rozwój Turystyki. W jego ramach złożono 144 wnioski. Wartość projektów wynikająca ze złożonych wniosków wyniosła 47 431,2 tys. zł. Wnioskowana łączna kwota pożyczek to 40 197,9 tys. zł. Ostatecznie zawarto 92 umowy o udzielenie pożyczki na łączną kwotę 20 527,6 tys. zł. Rozwiązano trzy z nich (przed wypłatą środków). W okresie objętym kontrolą faktycznie realizowanych było 89 umów na łączną kwotę 19 370,4 tys. zł. Wartość zakontraktowanych inwestycji wyniosła 20 527,6 tys. zł.

(akta kontroli str. 61)

1.3. BARR Uchwałą nr 7/2021 Zarządu z 5 marca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia wzorów dokumentów obowiązujących w Funduszu Pożyczkowym BARR (dalej: Uchwała nr 7/2021), opracowała i wdrożyła dokumentację związaną z udzielaniem jednostkowych pożyczek, zawierającą regulacje wymagane przez BGK, określone w Umowie z BGK, tj.: Regulamin Funduszu Pożyczkowego BARR oraz wyciąg z tego dokumentu, wzór umowy pożyczki, wniosek o pożyczkę, informacja o poręczycielu, oświadczenie o wartości otrzymanej pożyczki de minimis i formularz informacji przedstawianych przy ubieganiu się o tę pomoc, deklarację wekslową, kartę oceny wniosku, wzór notatki z wizyty w klienta, Regulamin komisji kwalifikacyjnej, Procedury kontroli. Powyższa dokumentacja była zgodna z metryką instrumentu finansowego oraz Kartą Produktu Pożyczki na Rozwój Turystyki⁸.

(akta kontroli str. 76-147)

1.4. Agencja prawidłowo realizowała obowiązki informacyjno-promocyjne. Oznaczano znakiem Ministerstwa, BGK oraz znakiem promocyjnym Projektu działania promocyjne, dokumentację i materiały związane z przedmiotowym instrumentem finansowym. Prowadzono także działania określone w Planie działań komunikacyjnych do Umowy z BGK, które polegały m.in. na: przeprowadzeniu kampanii informacyjnej w mediach społecznościowych, stworzeniu i promowaniu strony internetowej z informacjami o Pożyczce na Rozwój Turystyki, budowaniu bazy zainteresowanych produktem osób przy pomocy reklamy internetowej z formularzem kontaktowym oraz stosowaniu reklamy banerowej w lokalnych internetowych portalach informacyjnych.

Plan działań komunikacyjnych BARR był zbieżny z okresem budowy portfela przewidzianym w Umowie z BGK i realizowano go w tym okresie. Przewidywała ona (zgodnie z § 5 ust. 1 pkt 1) 15-miesięczny okres budowy portfela, który faktycznie rozpoczął się w marcu 2021 r., a upłynął w czerwcu 2022 r.

(akta kontroli str. 148-152, 156-166)

1.5. Na podstawie analizy 10 wniosków o udzielenie pożyczki (pięciu rozpatrzonych pozytywnie i pięciu negatywnie) ustalono, że nabór oraz ocenę wniosków o udzielenie Pożyczki na Rozwój Turystyki przeprowadzono zgodnie z wytycznymi

⁷ § 9 Umowy z BGK zgodnie z którym BARR za realizację niniejszej umowy otrzymuje wynagrodzenie w formie opłaty za zarządzanie

⁸ Metryka instrumentu finansowego oraz Karta Produktu Pożyczki na Rozwój Turystyki stanowią załączniki nr 2 i 10 do Umowy BGK.

BGK, wewnętrznymi procedurami oraz Umową z BGK. Pracownicy Agencji badali zdolności pożyczkowe pożyczkobiorców, wiarygodność ostatecznych odbiorców, kwalifikowalność przedsięwzięcia i zaproponowanych do finansowania kosztów, sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorców (w tym zdolność kredytową), celowość i wykonalność przedsięwzięcia, wywiązywanie się ostatecznych odbiorców z zobowiązań zarówno wobec BARR i innych instytucji, sposób i poziom zabezpieczenia spłaty pożyczki oraz przeprowadzali analizy ryzyka związane z działalnością gospodarczą pożyczkobiorcy i powodzeniem projektu. Dziewięć wniosków rozpatrzono w terminie do 30 dni roboczych licząc od dnia następnego po dniu, w którym dostarczony został komplet dokumentów wymaganych do rozpatrzenia wniosku, a w jednym przypadku⁹ przedłużono termin o 12 dni ze względu na uzupełnienie dokumentacji przez wnioskodawcę. Pracownicy BARR sporządzający ocenę wniosku oraz pracownicy opiniujący wniosek składali oświadczenia o bezstronności w stosunku do osoby ubiegającej się o przyznanie pożyczki. Informację o udzieleniu pożyczki przekazywano w terminie do trzech dni roboczych od dnia podjęcia decyzji. Agencja opracowała własne praktyki w zakresie wykluczenia przypadków podwójnego finansowania inwestycji. Na etapie złożenia wniosku o pożyczkę Informacja dla wnioskodawców o wykluczeniu z finansowania znajdowała się w treści Wyciągu z Regulaminu Funduszu Pożyczkowego BARR dostępnego na stronie www.barr.org.pl. Informacje o pochodzeniu środków na pożyczki przekazywano ustnie przez pracowników Funduszu w przypadku kontaktu osobistego/telefonicznego. Załącznikiem do wniosku o pożyczkę (w przypadku ubiegania się o pomoc de minimis) były: „Oświadczenie o wielkości pomocy de minimis otrzymanej w okresie bieżącego roku podatkowego i dwóch poprzednich lat podatkowych wraz z kopia/ami zaświadczeń o pomocy de minimis” oraz „Formularz informacji przedstawiany przy ubieganiu się o pomoc de minimis”. Na etapie oceny wniosku specjalista ds. pożyczek sprawdzał Wnioskodawcę w SUDOP¹⁰/SHRIMP¹¹ w zakresie wielkości otrzymanej pomocy/pomocy de minimis oraz na stronie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl> w zakresie odpisanych umów o dofinansowanie. Powyższe dane weryfikowano z oświadczeniem wnioskodawcy złożonym do wniosku. W przypadku możliwości nałożenia się finansowania, od wnioskodawcy wymagano przedłożenia dodatkowych dokumentów, np. umowy o dofinansowanie projektu, zakresu rzeczowego inwestycji, itp. Na etapie podpisywania umowy pożyczki pożyczkobiorca był informowany ustnie przez pracownika BARR o pochodzeniu środków na pożyczki oraz o zakresie podwójnego finansowania tych samych wydatków ze środków publicznych. Pożyczkobiorca podpisywał oświadczenie, iż w ramach realizacji Projektu nie nastąpi nakładanie się dofinansowania przyznanego z funduszy strukturalnych, innych funduszy, programów, środków i instrumentów Unii Europejskiej, a także innych źródeł pomocy krajowej lub zagranicznej. Kwotę pomocy de minimis uzyskaną w ramach pożyczki wpisywano do aplikacji SHRIMP (w przypadku ubiegania się o pomoc de minimis).

(akta kontroli str. 148-153, 161-166, 167-171, 322-323)

1.6. W okresie od 31 marca 2021 r. do 30 kwietnia 2023 r. Agencja przeprowadziła dwie wizytacje¹² (obie w maju 2021 r.) w miejscu prowadzenia działalności gospodarczej i/lub miejscu prowadzonej inwestycji¹³. Prezes wyjaśnił, że w trakcie analizy wniosku o pożyczkę Agencja dopuszczała możliwość przeprowadzania

⁹ Wniosek start-upu pod nazwą SŁONECZNA Kraina, umowa nr PPWT/20/BARR/1163/2021 z 12-07-2021 r. na 500 tys. zł (budowa 3 domków i zagospodarowanie terenu).

¹⁰ System Udostępniania Danych o Pomocy Publicznej.

¹¹ System Harmonogramowania, Rejestracji i Monitorowania Pomocy Publicznej.

¹² Tj. w odniesieniu do 1,4% złożonych wniosków o przyznanie pożyczki.

¹³ Możliwość ich przeprowadzenia zakładał w Biznes Plan stanowiący załącznik do Umowy z BGK.

inspekcji w miejscu prowadzenia działalności gospodarczej lub w miejscu planowanego przedsięwzięcia, w trakcie której dokonuje się weryfikacji informacji przedstawionych przez wnioskodawcę we wniosku ze stanem faktycznym. Nie jest to jednak warunek konieczny do przeprowadzenia procedury oceny wniosku. W przypadku wątpliwości pracownicy mogą np. sprawdzić informacje w Internecie, poprosić o przesłanie stosownej dokumentacji zdjęciowej, itp.

W trakcie wizytacji potwierdzano prowadzenie działalności gospodarczych przez przedsiębiorców. Wykonano dokumentację zdjęciową np. pojazdu stanowiącego propozycję zabezpieczenia pożyczki. W przypadku wątpliwości w trakcie analizy wniosku w trakcie kontroli u przedsiębiorcy pracownik BARR mógł żądać przedłożenia wyjaśnień, oryginałów dokumentów, dodatkowych dokumentów, itp.

(akta kontroli str. 172-187)

1.7. Agencja osiągnęła wskaźniki realizacji określone w § 8 Umowy z BGK, tj.: wypłaciła 100% limitu Pożyczki na Rozwój Turystyki z przeznaczeniem na wsparcie działalności turystycznej i okoturystycznej ostatecznych odbiorców w okresie budowy portfela, zgodnie z zasadami i warunkami udzielania jednostkowych pożyczek określonymi w tej umowie. Udzieliła co najmniej 54 takich pożyczek¹⁴ ich a liczba udzielonych start-upom wyniosła nie mniej niż 15% udziału w portfelu pożyczek. BARR dokumentowała i monitorowała m.in.: liczbę deklarowanych, nowo utworzonych miejsc pracy u odbiorców ostatecznych na skutek udzielenia pożyczek¹⁵, liczbę MŚP posiadających status miejsca przyjaznego rowerzystom w ramach Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo¹⁶, wsparcie udzielone MŚP w formie doradztwa, dotyczącego ubiegania się o pożyczkę w zakresie przygotowania dokumentacji przedsięwzięcia planowanego do finansowania¹⁷. Agencja nie monitorowała jakości produktów, usług i wydłużenia sezonu turystycznego u przedsiębiorców.

Prezes wyjaśnił, że BARR nie monitorowała wskaźnika liczby utrzymanych miejsc pracy. Monitoring przedmiotowego wskaźnika rozpocznie się w czerwcu 2023 r. Zgodnie z § 8 ust. 3 pkt 1) lit. b) Umowy z BGK ostateczny odbiorca po 24 miesiącach od zakończenia rzeczowej realizacji projektu przedkłada oświadczenie ze wskazaniem aktualnego stanu zatrudnienia oraz informacji o faktycznie nowo utworzonych miejscach pracy. Postanowienia umowy nie precyzują, w jakim czasie po upływie 24 miesięcy od zakończenia rzeczowej realizacji projektu ostateczny odbiorca ma przedstawić Agencji przedmiotowe oświadczenie. W związku z powyższym, jeżeli ostateczny odbiorca nie wywiąże się ze swojego obowiązku, o którym mowa w § 2 ust. 4 umowy, BARR wezwie go do przedłożenia stosownego oświadczenia. Wezwania takie wysyłano sukcesywnie do ostatecznych odbiorców od czerwca 2023 r. W oświadczeniu, które będą składać ostateczni odbiorcy, będą wskazywać na stan zatrudnienia na dzień, w którym upłynął 24-miesięczny okres od zakończenia rzeczowej realizacji projektu i liczbę nowo utworzonych miejsc pracy powstałych do tego dnia, zgodnie z zakresem określonym w § 8 ust. 3 pkt 1) lit. a) ww. umowy. Pierwsza umowa inwestycyjna w ramach tej Umowy z BGK została zawarta 9 kwietnia 2021 r. Przy założeniu, że jej rzeczowa realizacja zakończyła się miesiąc później od podpisania umowy, to 24 miesięczny termin, po którym ostateczny odbiorca winien był złożyć przedmiotowe oświadczenie, minął 9 maja 2023 r.

¹⁴ Określone w Umowie z BGK oraz dodatkowe 35 (do końca I kwartału 2023 r.) określone w ramach Prawa Opcji.

¹⁵ 381 miejsc pracy.

¹⁶ 7 miejsc przyjaznych rowerzystom.

¹⁷ 70 wsparć dla MŚP.

(akta kontroli str. 28-29, 161-166, 188-207, 334-336)

1.8. W 88 przypadkach, ze zbadanych 89 pod kątem terminowości dokonywania wypłat pożyczek, dochowano maksymalnego 90-dniowego terminu, który rozpoczynał bieg od dnia zawarcia umowy pożyczki¹⁸. W jednym przypadku przekroczono ten termin o dwa dni. W tej sprawie Prezes wyjaśnił, że zgodnie z zapisami § 18 ust. 4 pkt 1 umowy pożyczki nr PPWT/52/BARR/1288/2022 z dnia 8 lutego 2022 r., wypłata środków z pożyczki nastąpi po przedłożeniu w BARR aktu notarialnego ustanowienia hipoteki, o której mowa w § 7 ust. 1 pkt. 3 niniejszej umowy oraz skutecznym ustanowieniu pozostałych prawnych zabezpieczeń spłaty pożyczki" – w tym wpis na rzecz BARR miał być na pierwszym miejscu w dziale IV księgi wieczystej. W dzień podpisywania umowy pożyczki w jej dziale IV wpisane były hipoteki na zabezpieczenie wierzytelności, które zostały w całości spłacone. Dla zabezpieczenia spłaty pożyczki BARR zobowiązała pożyczkobiorcę do jednoczesnego wykreślenia wcześniejszych hipotek i wpisu hipoteki na rzecz Agencji na pierwszym miejscu. W związku ze zmianą prawną wierzyciela kredytów zabezpieczonych hipotecznie przedsiębiorca miał trudności w uzyskaniu stosowych zgód na wykreślenie hipotek, pomimo spłaty kredytu w całości. Pożyczkobiorca zwrócił się o wydłużenie terminu na wypłatę środków ze względu na ww. trudności. Z warunków wypłaty środków z pożyczki pożyczkobiorca wywiązał się w 92 dniu po podpisaniu umowy. Po spełnieniu warunków umownych Agencja wypłaciła środki z pożyczki. Ze względu na uzasadnione przesłanki wydłużenia okresu wypłaty środków i znikomy okres tego wydłużenia, nie zwracano się do BGK o wyrażenie zgody na wydłużenie okresu wypłaty środków.

(akta kontroli str. 161-166, 208-210)

1.9. Od marca 2021 r. do października 2022 r. BARR regularnie składała miesięczne sprawozdania do BGK z przebiegu realizacji umowy wdrożenia i zarządzania¹⁹. Od października 2022 r., zgodnie z aneksem nr 2 do Umowy z BGK, Agencja składała sprawozdania kwartalne. Obejmowały one informacje na temat postępu rzeczowego i finansowego realizacji umowy, które przekazywano w wersji elektronicznej przy wykorzystaniu Platformy obsługi instrumentów finansowych według stanu na koniec danego miesiąca w terminie do 10 dnia kalendarzowego następnego miesiąca.

(akta kontroli str. 53-60, 161-166, 194)

1.10. Agencja, w okresie od czerwca 2022 r. do kwietnia 2023 r., przekazała do BGK na konto zasobów zwróconych kwoty: 1 536,5 tys. zł kapitału, 86,6 tys. zł odsetek łącznie²⁰, 53,6 tys. zł odsetek od wkładu Funduszu Pożyczkowego oraz 4,1 tys. zł pozostałych przychodów. Środki te przekazano w kwocie równej kwocie zasobów zwróconych, które wystąpiły w danym miesiącu (maksymalnie do 13 dni roboczych po zakończeniu miesiąca, w którym wystąpiły zasoby zwrócone). Kwota płatności przekazanej odpowiadała łącznej kwocie zasobów zwróconych, które wystąpiły w danym okresie, zgodnie z prowadzoną przez BARR ewidencją spłat jednostkowych pożyczek oraz zgodnie z informacjami zawartymi w sprawozdaniach przesyłanych do BGK.

(akta kontroli str. 211-242)

1.11. W BARR wg stanu na 17 lipca 2023 r. zatrudnionych było 15 osób, w tym 10 w Funduszu Pożyczkowym. Trzy osoby posiadały w zakresach czynności

¹⁸ Najkrótszy termin był jednodniowy a najdłuższy 90 dniowy, średnio wypłaty dokonywano w terminie 15 dni.

¹⁹ Agencja nie musiała jednak składać a BGK oceniać sprawozdania za październik 2022 r.

²⁰ W tym odsetki – 80,5 tys. zł i odsetki karne - 969,90 zł. oraz kapitalizacja odsetek od rachunku bankowego – 5,1 tys. zł.

przypisane zadania dotyczące planowania i przeprowadzania kontroli, a siedem w zakresie monitoringu. Przykładowo Dyrektor Funduszu Pożyczkowego w zakresie obowiązków miała przypisane m.in.: przygotowanie rocznych planów kontroli na miejscu oraz decydowanie o wszczęciu kontroli doraźnych, wybór zespołów kontrolujących, monitorowanie prawidłowości realizacji umowy o dofinansowanie oraz poziomu jej realizacji, monitorowanie spłaty pożyczek²¹, przekazywanie zarządowi informacji o umowach kwalifikujących się do windykacji, a pracownik ds. windykacji i kontroli m.in. monitorowanie spłaty pożyczek oraz przesłank do rozpoczęcia windykacji i jej realizacji (po uzgodnieniu z przełożonym), przeprowadzanie kontroli: z za biurka, planowych i doraźnych. Czterech specjalistów ds. pożyczek miało obowiązek monitorowania sytuacji finansowej pożyczkobiorców. Zakresy czynności wszystkich pracowników BARR zawierały zapis „wykonywanie innych poleceń przełożonego z zakresu funkcjonowania BARR S.A.”, co oznaczało np. możliwość wykonywania czynności z zakresu kontroli i monitoringu. Potwierdzały to upoważnienia do przeprowadzenia kontroli, poza pracownikiem ds. windykacji i kontroli, innego pracownika Agencji – specjalistę ds. pożyczek²². Załącznikiem „I” do Uchwały nr 7/2021 wprowadzono wewnętrzne Zasady przeprowadzania kontroli i audytu u ostatecznych odbiorców przez BARR w ramach realizacji Umowy z BGK, na podstawie których przeprowadzano kontrole u pożyczkobiorców.

Zadania w zakresie monitoringu i kontroli realizowano głównie poprzez kontrolę z za biurka oraz kontrolę na miejscu. Kontrola inwestycji polegała przede wszystkim na rozliczeniu wydatków inwestycyjnych lub obrotowych zgodnie z umową pożyczki²³ (kontrola z za biurka). W indywidualnych przypadkach w zależności od przedmiotu inwestycji ostateczni odbiorcy zobowiązani byli postanowieniami umowy pożyczki do przedłożenia dodatkowych dokumentów, np. pozwoleń na budowę, decyzji o zmianie sposobu użytkowania nieruchomości, itp. § 8 ust. 1 pkt 5) umowy pożyczki zobowiązywał pożyczkobiorcę do udzielania bezzwłocznie, lub w terminach określonych w piśmie, prawdziwych, wyczerpujących i terminowych wyjaśnień i udostępniania wszelkich żądanych przez pożyczkodawcę dokumentów i zaświadczeń dotyczących przedmiotu pożyczki lub sytuacji pożyczkobiorcy oraz poręczycieli. W sytuacji, kiedy podczas rozliczenia wykorzystania środków z pożyczki upoważniony pracownik BARR powziąłby wątpliwości, co do prawidłowości wydatkowania i zrealizowania inwestycji, mógłby żądać dodatkowych dokumentów lub przeprowadzić kontrolę doraźną na podstawie § 10 ust. 6 umowy pożyczki. Ponadto, zgodnie z umową pożyczki brak rozliczenia wydatkowania środków z pożyczki, wydatkowanie pożyczki lub jej części niezgodnie z przeznaczeniem opisanym we wniosku o pożyczkę stanowiły podstawę do jej rozwiązania²⁴.

(akta kontroli str. 161-166, 172-177, 195-207, 243-265)

1.12. Agencja zapewniła techniczne możliwości spłaty pożyczek przez ostatecznych odbiorców. Jednak w siedmiu przypadkach pożyczkobiorcy opóźniali spłaty ich rat powyżej 30 dni. W tej sprawie Prezes wyjaśnił, że BARR podejmowała działania w celu odzyskania wierzytelności. Informacja odnośnie zaległości oraz propozycji spłaty była ustalana z pożyczkobiorcami telefonicznie i mailowo. Umowy pożyczek nie zostały wypowiedziane ze względu na stały kontakt z przedsiębiorcami oraz ich deklaracje w zakresie spłaty. W pięciu przypadkach zaległości w spłacie dotyczyły nie więcej niż jednej raty kapitałowo-odsetkowej, a w dwóch, gdzie zaległości w

²¹ Taki obowiązek miał także specjalista ds. księgowości.

²² Kontrole przeprowadzano w zespołach dwuosobowych.

²³ Ewentualnie wnioskiem o pożyczkę na etapie przed umownym weryfikacji zdolności przyszłego pożyczkobiorcy.

²⁴ W § 10 umowy pożyczki BARR zawarła postanowienia dotyczące obowiązków kontrolnych i monitoringowych dla ostatecznych odbiorców.

splacie wynosiły ponad 90 dni, 14 lipca 2023 r. do pożyczkobiorców i poręczycieli wysłano wezwania do spłaty. W przypadku braku spłaty zaległości umowy pożyczki zostaną przekazane do windykacji sądowej. Zgodnie z umową pożyczki podstawą do jej wypowiedzenia były zaległości w splacie powyżej 90 dni (§ 13 ust. 1 pkt 5)). Jeżeli przedsiębiorca zgłaszał problemy z terminowym regulowaniem swoich zobowiązań, utrzymuje stały kontakt z BARR, czasowo wpłaca kwoty niższe niż wynikające z harmonogramu spłaty pożyczki, Agencja może wstrzymać się z wypowiedzeniem umowy.

Dodatkowo w 20 przypadkach wystąpiły opóźnienia w splacie rat do 30 dni. Łącznie odsetki karne, z tego tytułu w okresie objętym kontrolą, wyniosły 999,83 zł (w tym udział BGK - 969,90 zł). Agencja podejmowała działania zaradcze w sytuacji opóźnień w terminowym (zgodnym z harmonogramem) splacaniu pożyczek, np.: przeprowadzano przypominające rozmowy telefoniczne, wysyłano informacje mailowe o dacie zaległości, a w przypadku zaległości powyżej 90 dni wysyłano wezwania do spłaty (z powiadomieniem poręczycieli).

(akta kontroli str. 172-177, 266-271, 314-318)

1.13. Agencja przeprowadziła dwie kontrole u ostatecznych odbiorców²⁵ na miejscu, zgodnie z rocznym planem kontroli na 2022 r. Ich zakres obejmował: wydatkowanie środków zgodnie z celem umowy pożyczki, prawidłowość przechowywania dokumentacji, badanie ew. przypadków nakładania się pomocy z innych źródeł finansowania, weryfikację wartości przyjętego zabezpieczenia spłaty pożyczki oraz terminowość regulowania obciążeń publicznoprawnych. W trzecim i czwartym kwartale 2023 r. zaplanowano trzy takie kontrole. Agencja przeprowadziła 12 kontrole z za biurka u wszystkich pożyczkobiorców²⁶. W ramach kontroli NIK zbadano prawidłowość przeprowadzenia 12 takich kontroli u sześciu ostatecznych odbiorców²⁷. Zakres tych dwóch rodzajów kontroli był zgodny z zasadami przeprowadzania kontroli u ostatecznych odbiorców określonymi w Umowie z BGK oraz wewnętrznymi Zasadami przeprowadzania kontroli i audytu u ostatecznych odbiorców. W trakcie kontroli na miejscu weryfikowano np. zgodność wydatkowania środków z pożyczki z celem wskazanym w umowie pożyczki. Pożyczkobiorcy przedkładali do wglądu oryginały faktur lub innych dokumentów stanowiących podstawę do rozliczenia pożyczki. Wykluczano przypadki nakładania się finansowania ze środków publicznych (oryginały ww. dokumentów opieczętowne były tylko przez pracownika BARR). Wykonano dokumentację zdjęciową inwestycji realizowanych przy współfinansowaniu ze środków pożyczki²⁸. Po przeprowadzeniu tych kontroli BARR nie stwierdziła nieprawidłowości.

Nie przeprowadzono żadnej kontroli doraźnej. W tej sprawie Prezes wyjaśnił, że zgodnie z § 10 ust. 6 umowy pożyczki, *kontrole doraźne mogą być prowadzone bez zapowiedzi w przypadku podejrzenia wystąpienia nieprawidłowości, uchybień lub zaniedbań ze strony pożyczkobiorcy. W związku z tym, że kontrole z za biurka nie dały podstaw do wątpliwości co do prawidłowości realizacji inwestycji, nie było uzasadnienia dla wykonania kontroli doraźnych.*

(akta kontroli str. 161-166, 172-177, 272-309)

1.14. BARR otrzymywała informacje z postępu realizacji umów pożyczki od pożyczkobiorców, które dotyczyły głównie rozliczenia wydatków. Mogły one dotyczyć również innych danych, np. ubezpieczenia domku letniskowego po

²⁵ Łączna wartość umów pożyczki wyniosła jeden milion zł.

²⁶ W odniesieniu do 28,2% podpisanych umów kontrole tego rodzaju przeprowadzono dwukrotnie.

²⁷ U każdego po dwie kontrole z za biurka. Łączna wartość umów pożyczki, które poddano takiej kontroli, wyniosła dwa miliony czterysta pięć tys. zł.

²⁸ Tj. zakupionych pojazdów pod wynajem dla turystów, budowy budynku pensjonatu.

wybudowaniu będącego przedmiotem inwestycji. Agencja zbierała także informacje i dokumenty w zakresie:

- liczby nowo utworzonych i utrzymanych miejsc pracy u ostatecznych odbiorców, wskazanych we wnioskach o przyznanie pożyczki oraz w umowie pożyczki, w której pożyczkobiorca został zobowiązany do przekazania oświadczenia dotyczącego wskazania zatrudnienia oraz informacji o nowo utworzonych miejscach pracy wg stanu na 24 miesiące po zakończeniu rzeczowej realizacji projektu (do przedsiębiorców były one sukcesywnie przesyłane w czasie trwania kontroli NIK);
- liczby MŚP posiadających status miejsca przyjaznego rowerzystom w ramach Szlaku Rowerowego Green Velo, wskazanych lub deklarowanych we wnioskach o przyznanie pożyczki (warunkiem potwierdzenia posiadania certyfikatu, a tym samym możliwości skorzystania z obniżonego oprocentowania było przedłożenie w BARR jego kopii²⁹);
- wsparcia udzielonego MŚP w formie doradztwa, dotyczącego ubiegania się o pożyczkę w zakresie przygotowania dokumentacji (we wniosku o pożyczkę wnioskodawca oświadczał o skorzystaniu lub nie z takiego wsparcia).

Agencja podejmowała także działania zaradcze w sytuacji zagrożenia nieosiągnięcia przez pożyczkobiorcę określonych wskaźników realizacji inwestycji. W tej sprawie Prezes wyjaśnił, że w przypadku trudności przy rozliczeniu wydatkowania środków z pożyczki (np. zmiana technologii w zakupywanych środkach trwałych, wystąpienie oszczędności na inwestycji, itp.) ostateczni odbiorcy byli informowani o możliwości dokonania zmian poprzez rozszerzenie zakresu wydatków, dokonaniu przesunięć w wydatkach. Proponowane zmiany musiały być zaakceptowane przez BARR. Zmiana katalogu wydatków kwalifikowanych wymagała podpisania stosownego Aneksu do umowy pożyczki. Wskaźniki dotyczące miejsc pracy, zgodnie z postanowieniami umowy, mają charakter wyłącznie statystyczny i przekazywane są na potrzeby BGK w ramach systemu sprawozdawczości. Brak w związku z tym obowiązku, zarówno po stronie ostatecznych odbiorców, jak i Agencji, osiągnięcia założonych w umowie pożyczki wskaźników. Nie przewidziano też sankcji za ich nieosiągnięcie.

(akta kontroli str. 172-177, 316)

1.15. Do 31 marca 2023 r. BARR nie wykonywała działań windykacyjnych w ramach Pożyczki na Rozwój Turystyki ze środków Programu Przedsiębiorcza Polska Wschodnia – Turystyka (poza działaniami opisanymi wyżej w pkt 1.12). Rozwiązano trzy umowy: jedną na wniosek ostatecznego odbiorcy, który złożył pismo o odstąpieniu od umowy z względu na zmianę planów dotyczących budynku stanowiącego przedmiot inwestycji, a dwie przez Agencję, ponieważ przedsiębiorcy w umownym terminie 90 dni nie wnieśli wymaganych zabezpieczeń. Łączna wartość tych pożyczek wyniosła 850 tys. zł. Nie wypłacono żadnych środków niedoszłym kontrahentom.

(akta kontroli str. 310-311)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności Agencji w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

²⁹ Pracownik BARR weryfikował autentyczność dokumentu np. stronie <https://greenvelo.pl/miejsca>.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Lublin, dnia 10 sierpnia 2023 r.

Kontroler:

Piotr Kwaśniak
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor

Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
z up. Rafał Padrak
p.o. Wicedyrektor

.....
Podpis

.....
Podpis